

Virsraksts: Tiesas tiesību uzdot izdot jaunu nelabvēlīgu administratīvo aktu izmantošanas priekšnoteikumi; noilguma termiņa tecējums administratīvā akta pārsūdzēšanas un jauna administratīvā akta izdošanas gadījumā; lēmuma par soda naudas uzlikšanu atcelšana daļā

Tēze: Administratīvā procesa likuma 253.panta sestā daļa atļauj tiesai, apmierinot pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu, uzdot iestādei izdot jaunu, arī nelabvēlīgu administratīvo aktu. Šī norma ir piemērojama tikai gadījumā, ja faktiskie apstākļi ir tādi, ka situācija nevar iztikt bez attiecīga tiesiskā regulējuma – nelabvēlīga administratīvā akta.

Tēze: Tiesai uzdodot iestādei izdot jaunu administratīvo aktu, tiek turpināts tas pats process, kas iestādē tika uzsākts, ierosinot sākotnējā lēmuma procesu. Proti, ja lēmuma pieņemšanai noteikts noilguma termiņš, tajā netiek ieskaitīts administratīvā akta kontroles (apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas) periods.

Tēze: Administratīvā akta atcelšana daļā ir iespējama, ja administratīvais akts satur vairākas daļas. Administratīvais akts, ar kuru uzlikta soda nauda par vienu pārkāpumu, nesatur vairākas daļas, tādējādi šādu administratīvo aktu tiesa nevar atcelt daļā.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
2011.gada 3.jūnija
SPRIEDUMS
Lieta Nr. A43004509
SKA-65/2011**

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senators A.Guļāns
senatore V.Kakste
senatore D.Mita
senatore I.Skultāne
senatore R.Vīduša

piedaloties pieteicējam *A.T.* un
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Finanšu un kapitāla
tirgus komisijas pārstāvei Ievai Kocēnai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz
A.T. pieteikumu par Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2009.gada 8.maija lēmuma
Nr.59 atcelšanu, sakarā ar *A.T.* un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas kasācijas
sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 31.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja A.T. kontrolētā SIA „Veterinārās farmācijas centrs „EIROFARM”” 2009.gada 6.janvārī iegādājās 200 179 akciju sabiedrības „Latvijas Zoovetapgāde” akcijas un palielināja savu līdzdalības īpatsvaru AS „Latvijas Zoovetapgāde” pamatkapitālā virs 50 procentiem. 2009.gada 3.martā pieteicēja kontrolētā SIA „Veterinārās farmācijas centrs „EIROFARM”” atsavināja 200 179 AS „Latvijas Zoovetapgāde” akcijas un samazināja savu līdzdalību AS „Latvijas Zoovetapgāde” pamatkapitālā zem 50 procentiem. Taču pieteicējs šos faktus nepaziņoja Finanšu un kapitāla tirgus komisijai un laikā no 2009.gada 6.janvāra līdz 3.martam neizteica citiem AS „Latvijas Zoovetapgāde” akcionāriem adresētu akciju atpirkšanas piedāvājumu.

[2] Finanšu un kapitāla tirgus komisija (turpmāk – Komisija) ar 2009.gada 8.maija lēmumu Nr.59 pieteicējam uzlika soda naudu Ls 6000 apmērā par Finanšu instrumentu tirgus likuma 61.panta pirmās daļas, 66.panta pirmās daļas 1.punkta un 70.panta pirmās un otrās daļas pārkāpumiem.

[3] Pieteicējs iesniedza pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu.

[4] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 31.maija spriedumu pieteikums apmierināts daļēji, atceļot ar lēmumu uzliktās soda naudas daļu Ls 3000 apmērā. Tiesas spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Tas, ka par akciju iegūšanu un atsavināšanu Komisijai un akciju sabiedrībai paziņojusi SIA „Veterinārās farmācijas centrs „EIROFARM””, neatbrīvo pieteicēju kā personu, kas iegūst no akcijām izrietošās balsstiesības tādā daudzumā, ka tās sasniedz vai pārsniedz 50 procentus no akciju sabiedrības balsstiesīgo akciju kopskaita, no likumā noteiktā pienākuma paziņot par to komisijai un sabiedrībai. Līdz ar to pieteicējs pieļāvis Finanšu instrumentu tirgus likuma 61.panta pirmās daļas pārkāpumu.

[4.2] Pieteicējs neapstrīd, ka palielinot savu līdzdalību līdz 67,85 procentiem, nav izteicis pārējiem akcionāriem piedāvājumu atpirkt tiem piederošās akcijas. Pieteicējs norāda, ka viņam nav bijis naudas līdzekļu. Tātad pieteicējs pieļāvis Finanšu instrumentu tirgus likuma 66.panta pirmās daļas 1.punkta pārkāpumu. Akciju atpirkšanas piedāvājuma neizteikšanas iemeslam – naudas līdzekļu trūkim – nav nozīmes.

[4.3] Nav nozīmes arī argumentiem, ka SIA „Veterinārās farmācijas centrs „EIROFARM”” iegādājās AS „Latvijas Zoovetapgāde” 200 179 akcijas, lai glābtu pēdējo no bankrota, un akciju sabiedrībai tika paziņots par nodomu šīs akcijas atsavināt trešajām personām, kas arī tika izdarīts 2009.gada 3.martā, ka pieteicējs nav izmantojis savas vairākuma balsstiesības laikā no 2009.gada 6.janvāra līdz 3.martam un ka akciju sabiedrības akcionāriem nav iebildumu pret pieteicēja darījumiem ar sabiedrības akcijām un nav zaudējumu šo darījumu rezultātā. Minētie apstākļi neatbrīvo pieteicēju kā regulētā finanšu instrumentu tirgus dalībnieku no pienākuma ievērot likuma prasības. Turklāt, kā redzams no AS „Latvijas Zoovetapgāde” akcionāru 2009.gada 30.aprīļa sapulces protokola, sapulcē piedalījās tikai 63,47 procenti akciju īpašnieku. Līdz ar to mazākuma akcionāri varēja nezināt par pieteicēja darījumiem un likumā paredzēto iespēju atsavināt savas akcijas pieteicējam.

[4.4] Finanšu instrumentu tirgus likuma 148.panta trešā daļa paredz, ka komisijai ir tiesības personai, kas nav izpildījusi tai uzlikto pienākumu un nav

noteiktā kārtībā ziņojusi par nozīmīgas līdzdalības iegūšanu vai zaudēšanu akciju sabiedrībā, izteikt brīdinājumu vai uzlikt soda naudu līdz 10 000 latiem. Šā panta ceturrtā daļa noteic: ja persona, kurai ir pienākums izteikt obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu, to noteiktajā kārtībā neizdara, komisijai ir tiesības izteikt personai brīdinājumu vai uzlikt soda naudu līdz 10 000 latiem. Komisija pieteicējam uzlikusi soda naudu 6000 latu apmērā. Pieteicējs norāda, ka komisija nav izvērtējusi administratīvā akta lietderīgumu, pieteicēja rīcību mīkstināšus apstākļus un piemērotās soda naudas samērīgumu. Tiesa šos argumentus atzīst par nepamatotiem, jo lēmumā ir ietverti gan lietderības apsvērumi, gan vērtēts soda sankciju samērīgums. Tomēr, tiesas ieskatā, pieteicējam uzliktā soda nauda konkrētajā gadījumā, kad likums paredz gan brīdinājumu, gan soda naudu amplitūdā no viena līdz 10 000 latiem, ir nepamatoti augsta. Ar komisijas 2005.gada lēmumu, uz ko lēmumā atsauca Komisija, norādot, ka pieteicējs jau atkārtoti pieļāvis pārkāpumu – obligātā akciju atpirkšanas piedāvājuma neizteikšanu -, pieteicējam nekādas sankcijas nav piemērotas, tikai konstatēts, ka viņš ir pārkāpis likumu. Minētais pārkāpums atšķiras no konkrētajā lietā konstatētā, līdz ar to nevar uzskatīt, ka pārkāpums pieļauts atkārtoti. Tomēr nav pamata pieteicēju atbrīvot no soda vispār vai noteikt minimālu soda naudas apmēru. Taču, ņemot vērā, ka pieteicēja līdzdalība 67,85 procentu apmērā pastāvēja tikai nepilnus divus mēnešus, ka pieteicējs balsstiesības šajā laikā nav izmantojis, uzliktās soda naudas apmērs ir samazināms uz pusi – līdz Ls 3000. Šāds sods atbilst izdarītā pārkāpuma raksturam, ir taisnīgs un samērīgs.

[5] Pieteicējs iesniedzis kasācijas sūdzību sprieduma daļā, kurā soda nauda atstāta spēkā. Pieteicējs uzskata, ka uzliktā soda nauda neatbilst samērīguma principam. Ņemot vērā, ka pieteicēja līdzdalība AS „Latvijas Zoovetapgāde” pamatkapitālā palielinājās nevis pieteicēja, bet juridiskās personas – SIA „Veterinārās farmācijas centrs „EIROFARM” – veikta darījuma rezultātā, neesot samērīgi uzlikt sodu pieteicējam kā fiziskai personai.

[6] Komisija iesniegusi kasācijas sūdzību sprieduma daļā, kurā soda nauda atcelta. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Apgabaltiesa nepamatoti secinājusi, ka Komisijas 2005.gada lēmums nevar būt par pamatu soda naudas noteikšanai. Lai gan 2005.gada pārkāpums ir noticis atšķirīgos apstākļos, tomēr tā rezultātā pieteicēja tiesiskais pienākums un pārkāpuma sekas ir vienādas – pieteicējam bija iestājies pienākums izteikt pārējiem akciju sabiedrības akcionāriem akciju atpirkšanas piedāvājumu. Savukārt šāda piedāvājuma neizteikšanas rezultātā tika aizskartas mazākuma akcionāru intereses.

Sankcijas Komisija 2005.gadā nenoteica, jo tolaik spēkā esošā Finanšu instrumentu tirgus likuma redakcija neparedzēja Komisijai šādu kompetenci.

[6.2] Apstākli, ka pieteicēja līdzdalība 67,85 procentu apmērā pastāvēja tikai divus mēnešus, apgabaltiesa nepamatoti uzskatīja par atbildību mīkstināšu apstākli. Divi mēneši bija pietiekami ilgs laiks, lai pieteicējs varētu pieņemt lēmumus, kuri būtu pretēji pārējo akcionāru interesēm.

[6.3] Apstākli, ka pieteicējs šajā laikā nav izmantojis balsstiesības, apgabaltiesa nepamatoti uzskatījusi par atbildību mīkstināšu apstākli. Lietā nav apliecinājumu par apstākļiem, kuru dēļ pieteicējs balsstiesības neizmantoja.

[6.4] Tiesa nav devusi vērtējumu apstāklim, ka pieteicējs nesadarbojās ar Komisiju.

[6.5] Apgabaltiesa nav ievērojusi tiesiskās palāvības principu un nav ņēmusi vērā Komisijas administratīvajā aktā un rakstveida paskaidrojumos ietvertos norādi par iestādes praksi līdzīgās situācijās.

[6.6] Tiesa nav izvērtējusi Komisijas administratīvajā aktā pausto norādi, ka pārkāpuma smagumu veido tieši akciju atpirkšanas piedāvājuma neizteikšana.

[6.7] Ņemot vērā minēto, secināms, ka Administratīvā apgabaltiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otrajā daļā noteikto tiesas pienākumu objektīvi noskaidrot lietas apstākļus un dot tiem juridisku vērtējumu.

Pretēji Administratīvā procesa likuma 251.panta piektās daļas prasībām tiesa sprieduma motīvu daļā nav norādījusi visus lietas apstākļus un iestādes argumentus, kurus nav ņēmusi vērā, vērtējot soda naudas samērīgumu.

[6.8] Senāts ar 2010.gada 17.jūnija rīcības sēdes lēmumu lietā Nr.SKA-456/2010 ir atteicies ierosināt kasācijas tiesvedību par spriedumu, ar kuru līdzīgos apstākļos atzīta par pareizu soda naudas piemērošana Ls 5000 apmērā.

[7] Tiesas sēdē pieteicējs un Komisijas pārstāve uz turēja kasācijas sūdzības.

Motīvu daļa

[8] Senāta ieskatā, šajā lietā neatkarīgi no kasācijas sūdzībās ietvertajiem argumentiem ir jāatbild uz jautājumu, vai tiesa varēja grozīt uzlikto soda naudu, tas ir, vai tiesa varēja pieņemt lēmumu par atbilstošāko sodu.

[9] Konkrētajā lietā pieteikums ir par iestādes lēmuma atcelšanu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 253.panta pirmajai daļai, ja pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu tiesa atzīst par pamatotu, tā administratīvo aktu atceļ pilnībā vai daļā. Atbilstoši šā panta trešajai daļai likumā paredzētajos gadījumos tiesa var grozīt administratīvo aktu un noteikt konkrētu tā saturu. Atbilstoši šā panta sestajai daļai, ja nepieciešams, tiesa uzdod iestādei atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu.

Minētajās normās iestrādāts princips, ka tiesa pārbauda izpildvaras darbību tiesiskumu, taču iestādes vietā pieņem lēmumu (nosaka administratīvā akta saturu) tikai tad, ja tiesību normās šāda kompetence ir *expressis verbis* (tiešā tekstā) paredzēta. Šādu gadījumu, kad tiesību normas ļauj izlemt iestādes vietā, ir ļoti maz. Vienlaikus tiesa var secināt, ka bez atceltā administratīvā akta tiek apdraudētas būtiskas sabiedrības intereses, tomēr arī tad tiesa nevar pieņemt lēmumu iestādes vietā, bet gan uzdot iestādei atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu, ievērojot tiesas norādītos faktiskos vai tiesiskos apsvērumus.

[10] Konkrētajā lietā tiesa ir nevis pilnībā atcēlusi Komisijas lēmumu par soda naudas uzlikšanu Ls 6000 apmērā, bet gan samazinājusi soda apmēru uz pusi. Atbilstoši Administratīvā procesa likumam soda naudas samazināšana uzskatāma par administratīvā akta grozīšanu. Tātad faktiski tiesa ir izdarījusi faktiskos un tiesiskos apsvērumus un pieņēmusi lēmumu par atbilstošāko soda apmēru.

Tādējādi pārbaudāms, vai tiesa nav pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 253.pantā ietvertās tiesību normas.

[11] Vispirms pārbaudāms, vai šajā gadījumā uzskatāms, ka lēmums ir atcelts daļā.

Administratīvā akta atcelšana daļā parasti ir iespējama, ja administratīvais akts satur vairākas daļas. Piemēram, lēmuma pamatdaļā ietverta atļauja kādām darbībām, bet otrā daļā ietverts nosacījums; vienā daļā noteikts nodokļu pamatparāds, otrā – soda nauda.

Senāts praksē ir akceptējis arī atsevišķu summu sadalīšanu un atcelšanu daļā. Piemēram, ja nodoklis ir aprēķināts par vairākiem darījumiem, bet, tiesas ieskatā, par kādu no darījumiem tas nav maksājams, tiesa var atdalīt summu, kas būtu maksājama par šo darījumu, un atcelt aprēķināto nodokli daļā par šo summu.

Konkrētajā lietā lēmumu par Komisijas uzlikto soda naudu nav iespējams sadalīt daļās, tāpēc tiesa pārsūdzēto lēmumu nevarēja atcelt daļā.

[12] Kā jau minēts, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 253.panta trešajai daļai tiesa var grozīt administratīvo aktu un noteikt konkrētu tā saturu, ja tas ir paredzēts likumā.

Ne no Finanšu instrumentu tirgus likuma, ne no Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likuma neizriet šāda tiesas kompetence.

Tā kā tiesa ir grozījusi pārsūdzēto lēmumu un noteikusi tā saturu, tiesa ir pārkāpusi savu kompetenci. Šā iemesla dēļ tiesas spriedums ir atceļams.

[13] Skatot lietu no jauna, tiesai ir jāvērtē, vai iestāde ir pareizi izdarījusi lietderības apsvērumus, jo īpaši, vai ir ievērotas procesuālās garantijas un nav pārkāpts samērīguma princips (ja adresātam uzliktais ierobežojums ir nesamērīgs – lielāks kā iegūtais labums). Ja tiesa konstatē būtiskus procesuālos pārkāpumus vai to, ka sods ir nesamērīgs, tas ir atceļams. Ja tiesa nekonstatē pārkāpumus vai tie ir nebūtiski, sods atstājams spēkā.

[14] Vienlaikus Senāts vērš uzmanību uz Administratīvā procesa likuma 253.panta sesto daļu, kas atļauj tiesai, apmierinot pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu, uzdot iestādei izdot jaunu, arī nelabvēlīgu administratīvo aktu. To var darīt tikai tad, ja tas ir *nepieciešams*. Kā Senāts norādījis citā spriedumā iepriekš, šī norma ir piemērojama tikai gadījumā, ja faktiskie apstākļi ir tādi, ka situācija nevar iztikt bez attiecīga tiesiskā regulējuma – nelabvēlīga administratīvā akta (*sk. Senāta 2007.gada 24.aprīļa spriedumu lietā SKA-183/2007 12.punktu, 2007.gada 14.jūnija sprieduma lietā SKA-241/07 9.punktu*). Līdz šim savā praksē Senāts nav konstatējis, ka sods būtu nepieciešams. Tomēr tas neliedz tiesai, izvērtējot, kāds apdraudējums varētu rasties, ja personas par attiecīgu pārkāpumu netiktu sodītas, nonākt pie secinājuma, ka sods ir nepieciešams. Tādā gadījumā tiesa var uzdot iestādei atceltā soda vietā izdot jaunu administratīvo aktu par personas sodīšanu, ievērojot tiesas norādītos faktiskos un (vai) tiesiskos apsvērumus. No administratīvā procesa viedokļa uzskatāms, ka ar to tiek turpināts tas pats process, kas iestādē tika uzsākts, ierosinot sākotnējā lēmuma procesu. Proti, ja lēmuma pieņemšanai noteikts noilguma termiņš, tajā netiek ieskaitīts administratīvā akta kontroles (apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas) periods.

[15] Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus un to, ka apgabaltiesas spriedums ir atceļams, Senāta ieskatā, nav nepieciešams analizēt kasācijas sūdzībās norādītos argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 31.maija spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Kopsēdes priekšsēdētāja senatore	<i>(paraksts)</i>	V.Krūmiņa
Senatore	<i>(paraksts)</i>	J.Briede
Senators	<i>(paraksts)</i>	A.Guļāns
Senatore	<i>(paraksts)</i>	V.Kakste
Senatore	<i>(paraksts)</i>	D.Mita
Senatore	<i>(paraksts)</i>	I.Skultāne
Senatore	<i>(paraksts)</i>	R.Vīduša